

Brev hjemmefra - 3/24

Ilandstigning på Ellis Island (foto ca. 1910) – side 14

Innhold

Side 2 Info om foreningen

Side 3 Hilsen lederen

Side 4 Oppsummering av høstens
aktiviteter

Side 5 Saker styret jobber med nå

Side 8 SS Atlantics forlis i Eriesjøen

Side 10 «De første Udvandrere...»

Side 11 Spøkelsesbyene Eidsvold og
Norway, MN

Side 14 Søstrenes reise til USA

Side 20 Siste sida. Aktivitetskalender

Norsk utvandremuseums venner - kontakt info

Adresse:

Ingrid Semmingsens veg 10
2312 Ottestad

Org. nummer:

921 202 830

Bank:

1800 13 44818

Vipps:

573823

Spørsmål til foreningen rettes til:

926 67 305 bjorin1002@gmail.com

Redaksjon "Brev hjemmefra" – kontakt:

959 81 385 osyverin@gmail.com

Hjemside: utvandremuseet.no/venneforeningen

Bli medlem i venneforeningen:

Vipps på nr.: **573823**. Merk innbetalingen med navn, telf.nr. og e-post. Eller til bank med de samme opplysninger.

Facebook:

Utvandremuseets venner

Medlemskontingenten er kr 250 pr. år

Styret - (valgt på årsmøtet februar 2024)

Leder	Björg-Karin Ringen	926 67 305	bjorin1002@gmail.com
Nestleder:	Nancy Louise Coleman	924 22 456	tootch@gmail.com
Kasserer:	Odd Hemma	909 31 247	ohemma@online.no
Sekretær:	Ola Syverinsen	959 81 385	osyverin@gmail.com
Styremedl:	Marit Gran	957 51 078	maritgran1954@gmail.com
Styremedl:	Randi Løbakk	986 92 999	randilobakk@gmail.com
Styremedl:	Gunvor Brodal	913 80 332	gbrodal@online.no

Revisor: Andreas Sølvsberg

Valkomit : Styret oppnevner ny valgkomité før neste årsmøte

Representasjon styret i Stiftelsen Norsk utvandremuseum og forskningssenter:

Representant: Leder Bj rg Karin Ringen

Vararepresentant: Odd Hemma

Representasjon til årsmøtet i Forbundet Norske Museumsvenner (FNM):

Representant: Leder Bj rg Karin Ringen

Redaksjonskomiteen:

Erling Hesjadalen, Ola Syverinsen og Inger Johanne Kristoffersen

Styret oppfordrer alle til å verve medlemmer til venneforeningen – det trengs flere medlemmer og mer penger til aktiviteter sammen med museet. Alle er velkomne.

Innmelding kan gjøres ved å sende en epost til: ohemma@online.no – og sette inn

kr 250,-på konto: **1800 13 44818** - P  VIPPS #**573823**.

Husk å oppgi navn, telefonnummer eller e-post i meldingsfeltet

Lederen

Hei dere!

Nå nærmer 200 års jubileet seg med stormskritt. Tor Karseth har skrevet ferdig manuset til det historiske spelet *4.th of July- 17.mai* som skal ha premiere på museet 25.juni neste år. Ole Gjóstøl er engasjert til musikken og han og Tor holder nå på å lage demoer. Så om du vil være med – eller kjenner noen som vil være statist, scenearbeider, kostymearsvarelig eller vil sy kostymer – så er det på tide å melde ifra. Fint om alle tenker godt etter, kjenner jeg noen som burde få dette tilbudet? Vi har bruk for dere som har gjort dette før og dere som vil lære. Målet er at den 1. av i alt 3 akter i *spelet* skal være ferdig til forhandsvisning i februar, - det er ikke veldig lenge til! Det vil så snart vi er klare, komme tilbud om å lære om klesdrakter fra rundt 1860 og kunne sy dem. Det vil også være aktuelt å låne kostymer, så om du har noe som du tror passer, så legg det til side. Gamle svarte eller brune skinnsko vil sannsynligvis bli gull verdt.

15.juni kl 9.00 legger Skibladner ut fra Lillehammer med 17 årige Augusta Laumann som skal til Amerika. Hun møter utvandrerfølger i Moelv – familien Marie Holo som hun er i slekt med, på Gjøvik Ole Thostensen med sin familie fra Klomsteinroa, på Tingnes Helene Jensdatter fra Bergstuen, i Brumunddal familien Alice Iversen fra Nerkværneie og kanskje Emma Steinbakken d.e., på Hamar en familie fra Vang og til slutt familien Søren Larsen fra Søndre Hjermsstad på Atlungstad. Ca kl 18.00 ankommer de Eidsvoll hvor det blir flere spennende arrangementer. Det planlegges en mengde flotte og innholdsrike arrangementer på alle anløpssteder både i timene før Skibladner ankommer og ellers og. Det blir utstillinger,

vandringer, undervisningsopplegg, sang, musikk og teater. Om du har lyst til å være med i et av reisefølgene, så si fra, det er begrenset med plass og alle må være utkledd. Eller om du vil være med å lage de lokale arrangementene eller vil komme med forslag til hva dette kan være, så ta kontakt.

Vi har bestemt at det er disse arrangementene som vil bli prioritert framover, og at øvrige temakvelder blir utsatt til tidligst senhøstes 2025. Dette passer og med forberedelsene til det 3. og kanskje største som skjer i 2025: 14 juni åpner den nye utstillingen på museet: *Ukjent landskap.*

Halloween på museet blir som vanlig for barnefamilier 31.oktober: skummelt og varmende i høsttåke og mørke. Neste oktober er det noen av oss som har veldig lyst til å være i New York når *Restoration* ankommer. Jeg skriver mer om dette neste gang. Ha en god høst

Bjørg-Karin

Skriv til bjorin1002@gmail.com

eller send sms

eller ring 92667305

Aktiviteter i sommer 2024

Kirsten Flagstad i Amerika 20 juni

Mezzosopranen Anna Sundstrøm Otervik i samklang med Nikolai Arctander Karlsen

Annika levendegjorde Flagstad I Amerika

De som møtte opp i utvandrerkirken under åpningsdagen torsdag 20.juni, fikk faktisk med seg en norsk uroppførelse. Denne kvelden fikk vi møte 3 virkelig gode formidlere, 2 helt utrolige musikere og 1 fantastisk mezzosopran. Annika Engelhardt fortalte levende om Kirsten Flagstad i Amerika. Anna Sundstrøm Otervik gjenskapte mange av sangene hennes i en fremragende versjon, akkompagnert mesterlig av Nikolai Arctander Karlsen.

Vi i samarbeidende museer og vennerforeninger var så fornøyde at vi tror flere må få høre dette!

Bjørg-Karin Ringen

Eivind Bolt gjestet Utvandrerkirka 21. juli. Denne 1 times lange forestillingen var laget og ble spilt av et ensemble som kaller seg Trang kjeller, bestående av skuespiller Elisabeth E. Eldevik og musiker Jan Egil Eilertsen.

Teksten til stykket er hentet fra Johan Sebastian Welhavens dikt, Eivind Bolt. Handlingen kort fortalt: Eivind Bolt kommer hjem til bygda, men finner kun tomme hus og døde kropp. Svartedauden har vært og herjet. I sin fortvilte ensomhet møter han huldra, og blir lokket inn i en transe i hennes verden. Ensomhet og villskap blir Eivinds

nye liv. Dømt til å lengte etter et sted å være menneske.

Dette ble en opplevelse i naturens mystikk, som kombinerte fortellerkunst, sang, dans og musikk. Foruten Utvandrerkirken ble denne forestillingen spilt på flere ulike fjelldestinasjoner i tiden 19.-24. juli: Espedalen fjellkirke, Venabygd fjellkapell, Skei fjellkirke og Sjusjøen fjellkirke

Sesongavslutning på Ingvalson's Café

Søndag **11.august** var det sesongavslutning på caféen, og mange benyttet anledningen og det fine været til en hyggestund på plenen foran Ingvalson-huset.

"Henry og Gutta" sto for underholdningen

Temakvelder høst 2024 og vår 2025

Temakvelden den 16. oktober skyves over til høsten 2025. Også tidligere planlagte temakvelder om bla Ingrid Semmingsen og De Zee Ploeg, utsettes til tidligst høsten 2025. Altså - ikke noe aktivitet på museet denne høsten

Saker som styret jobber med nå

Torsdag 12. september ble det avholdt et kortere styremøte på museet på Eidsvoll

Før møtet hadde vi en veldig fin omvisning - først ved Eidsvoll kirke og plassen der Eidsivatinget sto, deretter gikk vi *Hulvegen* derfra til Skibladnerbrygga via

Wergelandshaugen med Amalies hage, se <https://www.wergelandshaugen.com/>

Vi passerte mange ærverdige bygg på turen. Så kjørte vi til Eidsvoll Verk og Eidsvollsbygningen. Her hadde vi en flott omvisning i museumsbygget med ny 1814-utstilling og omvisning i selve Eidsvollsbygningen.

Vi møtte direktør på Eidsvoll 1814 Bård Frydenlund og diskuterte *Crossing 200* og hva som skal skje 15.juni når Skibladner legger til kai. Frydenlund fortalte om hvilke aktuelle prosjekter de er med på, bla. prosjektet *Founding Fathers across the Atlantic – History and Legacy in Norway and the USA*, +3 bøker der han var medredaktør:

- *Grunnlovsfedre på hver side av Atlanteren*
- <https://scandinavianacademicpress.no/boker/transatlantiske-forbindelser>
- *Iconic National Monuments*

Holsveja med kirken og Eidsvoll Bad. Et maleri av Peder Balke fra 1850

Etterpå fikk vi en ny omvisning i Wergelands hus/Demokratiutstilling med Marit Gran. Vår guide var vårt styremedlem -

Marit Gran - som også er medlem i Eidsvoll Historielag. (takk for en super dag!)

Vi avsluttet med 15 min. styremøte i museumsbygget. Det jobbes med **spelet** og med den historiske **opplevelsesturen** - med Skibladner fra Lillehammer til Eidsvoll (søndag 15. juni 2025). Følgende saker ble behandlet i styremøtet:

Historisk opplevelsestur på Eidsvoll 15.juni 2025; Skibladnerbrygga, Wergelandhaugen, Eidsvollsbygningen

Det er Eidsvoll historielag som bestemmer, men vi synes gjerne følget kan gå etter en hesteskyss,

langs Hulvegen opp til Wergelandshaugen og litt servering og orientering der, videre til Eidsvoll kirke/Tingvold med litt mere orientering og buss derfra for de som har meldt seg på opplegg på Eidsvollsbygningen, kan gjerne være en dialog mellom Terje og Bård, eventuelt noe underholdning. Bjørg-Karin sjekker hesteskyss. Flott om det skjer mer både på Eidsvollsbygningen og eller på kino, bibliotek.

Spel premiere 26.juni og forestillinger 28.-29.2025

Manus er ferdig, Tor Karseth og Ole Gjøstøl holder på å lage demoer.

Her arbeider nå de lokale historielagene med sine Reisefølger som skal gå ombord på de ulike kaiene.

Stange historielag arbeider med et arrangement på Atlungstad Brygge.

Vi har valgt å bygge opp vårt arrangement rundt - da familien Søren Larsen fra søndre Hjemstad - utvandret fra Stange til Wisconsin i 1850. Dette var den første familien som dro til Amerika fra Stange.

Det er tatt kontakt med Torunn Meyer på systua på Domkikeodden for å få laget de tre proffe draktene og få hjelp til kostymeproduksjon/kurs/workshop for øvrige skuespillere og statister, både på spel og tur. Neste skritt nå er å finne skuespillere til 1.akt og kunne fremføre den i februar 2025.

Det søkes Kulturdepartementet/historiske spel innen 3.desember 2024 og Eckbos legat september.

Ida-prosjektet: Ida Jensen Hansen og bladet *Kvinden og Hjemmet*

Ida Jensen – ung dame i Chicago

Utvandrer-museet har vist ny interesse for dette prosjektet, som begynte i 2021. Målet er å få laget en digital samling av bladet *Kvinden og Hjemmet*, som ble utgitt på norsk-dansk i Cedar Rapids, Iowa, 1888-1947. På grunn av ressurs-situasjonen ved Norsk utvandrer-museum, måtte museet trekke seg ut av prosjektet i 2021, men

Nancy Coleman fra styret i venneforeningen har fortsatt med arbeidet.

En forskergruppe har kommet i stand, som består av Eva-Marie Syversen (førsteamanuensis emeritus Høgskolen i Innlandet), Anne Kari Vasaasen (lektor emerita Stange videregående skole), Solveig Mollstad Glesaaen (HINN, emerita) og Nancy Coleman. Gruppen har vakt interesse hos Vesterheim Museum i Decorah, Iowa, USAs nasjonale museum for Det norske Amerika. Tre i forskergruppen (Coleman, Syversen og Vasaasen) publiserte en artikkel om søstrene Ida og Mina Jensen og *Kvinden og Hjemmet* i bladet *Vesterheim*, «Exploring the Scandinavian Woman with Ida and Mina» (bd. 21, nr. 1, 2023). Solveig Glesaaen har undersøkt Jensen-familien i Ringsaker og laget en brosjyre med oversikt over familien og hvor de bodde før de vandret ut.

Mona Holm, direktøren på Kvinnemuseet på Kongsvinger, men som har permisjon for å ta en Ph.d.-grad om forbindelsen mellom kvinnebevegelsene i Norge og USA, er nå knyttet til Utvandrer-museet. Hun bruker en del av tiden på museet til arbeid med kartlegging av *Kvinden og Hjemmet* og mot digitalisering av samlingene i USA og Norge.

Kvinden og Hjemmet begynner å vekke interesse ved institusjoner i Norden og USA som har samlinger av bladet.

I 2023 har Coleman, Holm og museets fagdirektør Terje M. H. Joranger hatt nettmøter med Torsten Johansson og Jonas Ahlberg ved Kungliga Bibliotek i Stockholm og Mary Barbosa-Jerez ved St. Olaf College i Northfield, Minnesota. St. Olaf College Rolvaag Memorial Library, avdelingen Special Collections and Archives har i 2023 fått midler fra National Park Services Save Americas Treasures-fondet til å digitalisere samlingen som de har av Kvinden og Hjemmet.

Arbeidet vil pågå 2024-2026 om sommeren, og er trolig klar til publisering på nett i 2026. Anne Levin ved Minnesota Historical Society har også meldt seg, og Laurann Gilbertson ved Vesterheim Museum i Decorah følger også utviklingen. Vesterheim har en betydelig bladsamling og vil trolig være med. Kvinden og Hjemmet var et nordisk-amerikansk prosjekt, og det er god grunn til å få med også Kongelige Bibliotek i København. Coleman har hatt kontakt med folk der, men biblioteket har bare noen få

eksemplarer av bladet i samlingen. Dersom gruppen får til en digitalisert samling, vil vi prøve å koble Kongelige Bibliotek til formidling av samlingen.

Høsten 2023 hadde masterstudent i historie ved Universitetet i Oslo Sean Nodland et opphold på museet, og han bidro med kartleggingen av bladsamlinger og utarbeidet en oversikt over hvor de enkelte numrene finnes. Han skrev en rapport om prosjektet.

Øvrige aktiviteter på museet:

- Mullah Sigurd i Kirka 25.september (se side 13)
- ASANOR konferanse 3.-5.oktober (3.okt kl 14.30-19.00 NUM, 4.-5. okt HiNN)
- Halloween 31.oktober kl 16.30-19.30

Neste styremøte:

Tirsdag 8. oktober 2024, kl. 18.00 – 20.30 på Norsk utvandrer museum.

Satt sammen av Ola Syverinsen

SS Atlantics forlis på Lake Erie i 1852

Atlantic bygd i 1848

Natten mellom 19 og 20 august 1852 kolliderte skipene *Atlantic* og *Ogdensburg* på Lake Erie, en av de store sjøene mellom

USA og Canada. Kollisjonen førte til at *Atlantic* sank og at om lag 300 av 500 passasjerer omkom. Dette var en av de første større skipsulykkene som rammet norske emigranter, nesten 70 av de omkomne var på

vei fra Norge til ulike bestemmelsessteder i Midtvesten. En av dem som overlevde ulykken var *Erik Iversen Thorstad fra Øyer*.

I et brev hjem, datert 9. November 1852, skildrer han det som skjedde. *Øyer og*

Vanlig reiserute via Quebec fra 1852

Tretten Historielag hadde 5. august 2015 en artikkel om dette brevet:

Som Erik Thorstad skriver i brevet sitt la pressen skylden på skipperen på Atlantic og på rederiet som eide båten. Sjøforklaringen konkluderte med at det ikke var tekniske feil på noen av båtene og at ulykken skyldtes menneskelig svikt, men trakk ingen konklusjon med hensyn til hvilken av båtene som hadde forårsaket den. To teorier ble fremsatt, enten at en eller begge skipperne hadde gjort en fatal navigasjonsfeil, eller at kollisjonen var et resultat av en bevisst manøver for å skade en konkurrent. En rettssak som eierne av Atlantic reiste mot eierne av Ogdensburg ble avgjort i amerikansk høyesterett i 1856 og konkluderte med at begge båtene hadde like mye skyld i ulykken.

Emigranttrafikken på de store sjøene var en svært inntektsbringende virksomhet for de som eide båtene og fart var avgjørende i konkurransen om få flest mulig passasjerer. De raskeste båtene var dampdrevne, og i iveren etter å komme fort fram og sette nye rekorder ble kjelene ofte presset på en måte som gikk ut over passasjerenes sikkerhet. Det hadde skjedd flere alvorlige ulykker som følge av dette tidligere samme sommer og spørsmålet om sikkerheten ved

virksomheten var allerede et viktig tema i den offentlige debatten.

Knappe to uker etter Atlantics forlis på Lake Erie vedtok den amerikanske kongressen en lov som regulerte trafikken på de

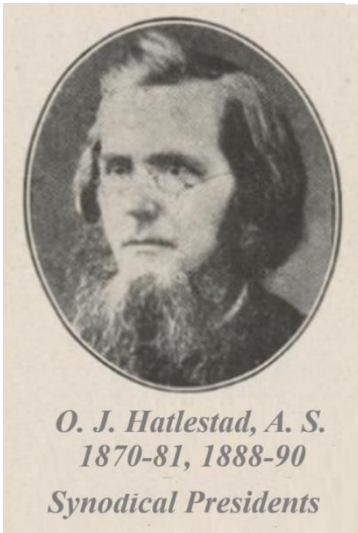
store sjøene, som bl. annet satte regler for kjeltrykk, hvor mange redningsbelter og livbåter det skulle være ombord og ga myndighetene anledning til å kontrollere om disse reglene ble fulgt opp.

Det er ingen ting som tyder på at Atlantics forlis skyldtes uforsvarlig trykk i dampkjelene og Erich Thorstads brev viser at det i hvert fall fantes noen livbåter ombord. Allikevel var Atlantic en del av farts-kulturen på de store sjøene, og hadde bl. annet rekorden for raskest seiling mellom Buffalo og Detroit (16 ½ time) på det tidspunktet hun forliste. Dette forklarer kanskje noe av den stormen som kom mot hennes eiere etter forliset.

Passasjerlisten til Atlantic gikk tapt i forliset. Når vi allikevel vet såpass nøyaktig både hvor mange norske emigranter som var ombord og hvor mange som omkom, skyldes dette Stephen Olson fra Manitowoc i Wisconsin (opprinnelig kom han fra Valdres), som var med som tolk for de norske emigrantene. Han laget en oversikt over de omkomne norske emigrantene med navn og hjemsted som ble publisert i tidsskriftet "Skandinaven" 27. Oktober 1852. Ifølge denne oversikten kom 3 fra Vang, 36 fra Slidre, 23 fra Aurdal i Valdres og 5 fra Toten, til sammen 67 personer.

Satt sammen av Ola Syverinsen

De første Udvandrere fra Norge og deres Reise til Amerika

Ole Jensen Hatlestad (1823-1892) var født i Tysvær, Rogaland og døde i Washington Prairie, Iowa.

Han var norsk luthersk pastor 1854-1892. Han og svogeren Knud Langeland overtok bladet Nordlyset i 1849, som senere ble til Demokratene. De emigrerte til Amerika.

Hatlestad var president i Norwegian Augustana Synode. I 1887 skrev han boka Nordmændene i Amerika. Her er et kort utdrag fra boka:

De Fleste reiste over paa norske Emigrantskibe, direkte fra Norge til New York, Boston eller Quebec.

Reisen var som oftest besværlig og langvarig, fra 6 til 10 Uger over Havet. Fragten for hver Person var vel i Regelen 30 speciedaler. Emigranten maatte holde seg selv med Mad og andre Fornødenheder. Blev Reisen langvarig, slap Madforrådet gjerne op, især for de fattige. De bedre Forsynede maatte da hjelpe dem, som intet havde. Jeg har saaledes ikke hørt om virkelig Hungersnød ombord paa noget af de norske Emigrantskibe. Vist er det dog, at det til sine Tider var knapt nok for en Del af Udvandrerne. Søsnyen indfant seg gjerne og forvoldte Lidelser for de mindre søvante. De var sammenstuede i et Skibsrøm, og Luften blev ofte kvalm og usund. Intet Under derfor, at Nervefeber og andre Sygdomme tildels indfandt sig, at adskillige døde under Overreisen, og at andre Syge maatte indlægges paa Hospitaler og forblive der i længre Tid, førend de kunde fortsætte Reisen og naa sine Ønskers Maal.

Værst var det i Aarene 1849-1855, da flere Emigranter blev angrepen af Kolera, nogle under Reisen fra New York til Chicago og Milwaukee, og nogle efterat de var naaede frem til Muskego, Wisconsin eller Fox River, Illinois.

Reisen fra New York, Boston og Quebec til de vestlige Stater var ogsaa i mange Aar baade dyr og yderst besværlig. Først et langt Stykke med Kanalbaad, derpaa med Dampskib paa Indsøerne til Milwaukee eller Chicago. Underveis liden Anledning til at tillave Mad og næsten ingen Leilighed til at faa Nat-tero eller til at sove. Naar man da, træt og udmattet, ankom til Chicago eller Milwaukee og vilde reise videre til de norske Settlementer i Illinois eller Wisconsin, maatte man leie Skyds, og Vognen ble trukket af Oxe, hvilket gik yderst langsomt. Helt annerledes er Befordringen i de senere Aar. Nu reiser alle Emigranter med Dampskib fra Norge til New York og derfra med Jernbane videre til Bestemmelsesstedet. Hele Reisen medtager kun en 2 a 3 Uger.

En anden Lidelse, som Indvandrerne var udsatte for i de første 25 Aar, efterat Udvandringen begynte fra Norge, var Klimatfeberen. De Allerfleste, som opholdt sig i kortere eller længre Tid i Muskego og paa enkelte andre Steder i Wisconsin, saavelsom en stor Del af de Folk, som flyttede til Beaver Creek, Fox Rier og Indian Creek, Illinois, blev angrebne af Fever and Ague, dels ogsaa af bilious feber. Mange døde efter kortere eller længre Tids Lidelser. Andre led af ovennævnte Sygdomme i Aarevis, blev udmattede, udyktige til Arbeide og modløse. Nu er det i alle Henseender langt annerledes.

Almindelig Sundhed overalt, og Nykommerne synes ikke at være mere udsatte for Klimatfeber end Folk, som ere fødte og opvoxede i Landet. Guds Forsyn har med kjærlig Omhu vaaget over de mange Tusinder af norske Landsmænd, som have udvandret fra vort Fædreland til Amerika. Ikke et eneste Emigrantskib har gaaet under paa Reisen, saavidt mig bekjendt. De eneste Emigranter, som ere omkomne under Farten, var de, som satte Livet til paa Erie-Søen, omtrent 4 Mile fra Long Point, Canada, den 20 August 1852. 68 norske Emigranter druknede dengang.

Spøkelsesbyene Eidsvold og Norway

Enda en artikkel av Dag Henriksbø

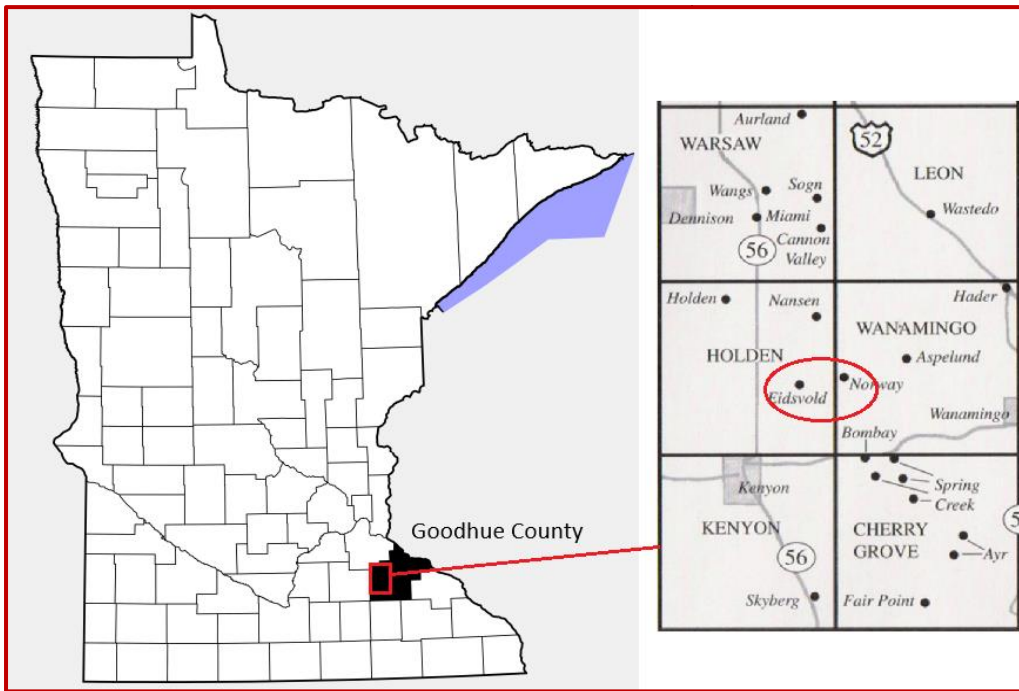

Ved veikanten langs Goodhue County Road 30 i **Minnesota** står et skilt, satt opp av *Goodhue County Historical Society*, som

forteller at her lå det tidligere et sted som het **Eidsvold**. Ved nærmere øyensyn, finnes det kun et fåtall ruiner og en bygning til nedfalls som forteller om den forhenværende lille landsbyen Eidsvold.

Det norske bosetningsområdet som oppsto på 1850-tallet i det vestlige Goodhue County ga opphav til mange stedsnavn hentet fra hjemlandet til bosetterne. Et av disse stedene var Eidsvold i Holden township. I dag er flere av de "norske" stedene omtalt som "ghost towns".

Det ble opprettet postkontor i Eidsvold 26. juli 1875. Eidsvold lå på den daglige postruten mellom Red Wing og Faribault. Den norske innvandrer Hans Christianson Westermo, født 1838, ble utpekt til postmester. Han opptrer i kildene også med to andre navn; Hans Christensen og Hans Christianson. Westermo livnærte seg i tillegg som farmer og smed. Eidsvold hadde skole,

Kart som viser "ghost towns" i vestlige del av Goodhue County.

landhandel med navnet "Forening Dovre Handels" og ytterligere en smed.

Eidsvold post office ble avvirket 10. juli 1888 og post ble fra da formidlet via Norway post office, ca 4 km lenger øst. Landsbyen Eidsvold mistet kort etter sin betydning og forsvant fra kartet. Skolen ble imidlertid videreført i lang tid med navnet Dovre school.

Rek. brev avstemplet 10/6-1876 med manuscript postmark. Porto for tredobbel vektig brev ($\leq 1\frac{1}{2}$ oz) innenlands (IL) var 9 cents. Rek. avgift var 10 cents.

Manuscript postmark (håndskrevet stempel) ble anvendt enten i perioden fra postkontoret

ble åpnet og til det fikk sitt håndstempel eller ved beskadigelse/tap av stempelet.

Trolig hadde ikke postkontoret anskaffet håndstempel på det tidspunktet brevet ble sendt. Dette kan begrunnes med at postmesteren ved små postkontorer på den tiden måtte anskaffe kontorets stempler for egen regning, vanlig-

vis fra private firmaer og at Eidsvold var et lite sted med liten posttrafikk.

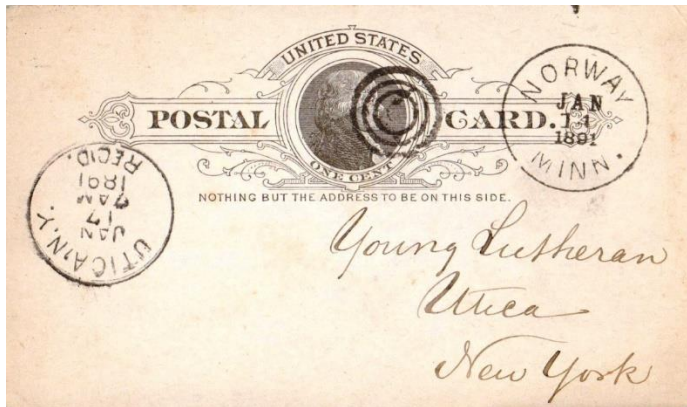

Rek. brev avstemplet 18/6 med CDS og fancy cancel (star). Årstallet framkommer ikke på brevet, men det er høyst sannsynlig sendt mellom 1876 og 1880. Porto for dobbel vektig brev (≤ 1 oz) innenlands (IL) var 6 cents. Rek. avgift var 10 cents.

Norway var et lokalsamfunn i Wanamingo Township ved grensen mot Holden Township.

Den 1. juni 1857 ble Norway post office opprettet med Ole Olsen som postmester. Norway utviklet seg til et lite handelssentrum, men fikk aldri bystatus. Ole D. Huset overtok

som postmester den 8. februar 1865 og landhandler Butler Johnson den 15. april 1867.

Postkort avstemplet 14/1-1891 med CDS og target cancel. Porto for postkort innenlands (NY) var 1 cent.

Landhandler Botolf J. Borlaug var den postmesteren som fungerte lengst. Han ble utnevnt den 14. mai 1873 og postkontoret holdt til i Borlaug Store. Han drev handel i et vidt område og Norway fikk sin "storhetstid". Landsbyen hadde også skole, smed, skomaker, mølle, lege (Christian Grønvold) og en melkeseparator, etablert av Crescent Creamery. Men da Borlaug i 1891 dro til Kenyon for å arbeide innen bankvesenet, mistet lokalsamfunnet en drivende kraft!

Peter O. Floan overtok som postmester den 9. mai 1891 og Knut S. Groven den 15. mai 1896. O. S. Holmquist drev da landhandelen,

Et farmerhus ved Norway

men høsten 1896 solgte han den til Ole H. Huset, som også ble postmester 22. november 1896.

Norway gikk nå inn i en nedgangstid. Stedets siste postmester, Nicolai O. Huset, ble utnevnt den 29. august 1901. Han fungerte bare til postkontoret avviklet 15. mars 1902. Fra da ble post formidlet via Kenyon. Da butikken ble nedlagt rundt 1905, var det også slutt for den en gang så blomstrende landsbyen. I dag er det ingenting igjen på stedet som minner om det engang så pulserende handelsstedet Norway.

Hamar Teater setter opp forestillingen "**Mullah Sigurd**" i Utvandererkirken 25. september. Forestillingen er bygget på fortellingene om søsknene Kippersunds oldefar, utvandrerpresten Sigurd Folkestad. Forestillingen er med andre ord kommet hjem, i en kirke bygget av norske innvandrere som oldefar Sigurd. Forestillingen er morsom, tankevekkende og passer for alle mellom 10 og 100 år.

Sigrid's og Dorthea's reise til USA.

Av Erling Hesjadalen

Sandy, min tremenning i Wisconsin, spurte meg: «Kan du hjelpe meg å finne ut hvilket år Sigrid (farmor) dro fra Norge til Amerika? Hennes fødselsdato er 23/2/1893, døde 28/4/1980. Og reiste Sigrid's søster Dorthea sammen med henne?»

Jeg fant snart ut av dette. Jeg søkte i emigrantprotokollene i Digitalarkivet. Året var 1912 i Kristiania. Nærmere bestemt 18 oktober. Begge søstrene stod oppført under hverandre i protokollen, fødselsdatoene stemte. Tidligere næringsvei: Syersker. Bopel: Valdres N. Aurdal. Medbragte pænge: 100. Agentens navn: Kjerschow. Bestemmelsessted: Wisconsin. Dampskibe: United States. Naar avreist: 18.oktober. Anmerkning: Til slægtinger

Vi kan tenke oss følgende; at søstrene jobbet som syersker i Nord-Aurdal et sted, helst Fagernes, som på denne tiden hadde blitt et handelssentrum. Det var flere butikker der som solgte klær, eller så var det sikkert også skredderforretninger i området. Stedet fikk et kraftig oppsving i forbindelse med at Valdresbanen ble bygget og satt i drift i 1906.

Direkte til Amerika.
Skandinavien Amerika Linien.
 De prægtige, moderne og komfortable Dobbeltskruedampere:
 „Oscar II“
 „Hellig Olav“
 „United States“
 „C. F. Tietgen“
 avgaar fra Christiania og Christiansand direkte til New-York
 Skriv efter Prisopgave, Cirku'ære og Kart. Eller henvend
 Dem til Underagenten i Deres Distrikt, hos hvem Oplysninger
 faaes.
 Fr. Lte. W. Elmenhorst, A. Boysen,
 Christiania og Trondhjem. Arendal. Christiansand.
 A. Norman Ulstrup & Søn, C. A. Gundersen,
 Stavanger. Bergen. (HO110)

Denne annonsen stod i hver eneste utgave av «Valdres» i tiden før oktober 1912

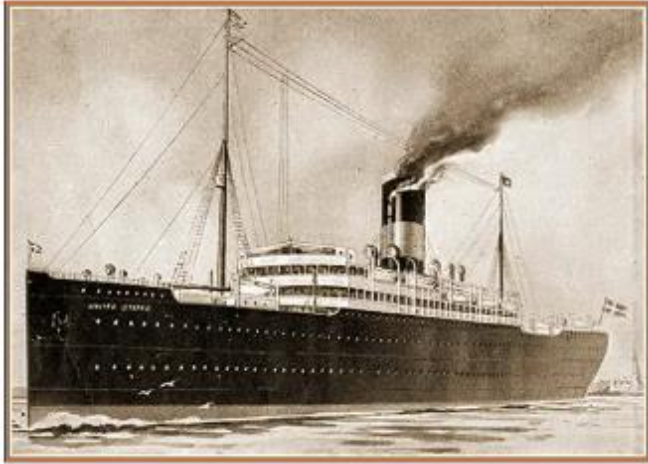
Dorthea var 26, Sigrid 19½ år da de bestemte seg for å reise. I Argyll i Wisconsin bodde det en slektning som overtalte dem. Begge hadde spart opp 100 kroner hver, som var minimumskravet for å slippe inn i USA den gang.

Annonsene som *Skandinavien Amerika Linjen* trykket i avisa Valdres var ikke lett å unngå. I 1911 stod de oppført 66 ganger, i

1912						221						
Dato	Emigrations navn	Tilgitts antall	Allder		Hjemst.	Fødsels- stede	Dampskibe		Fødsels- stede		Anmerking	
			Mand	Kvinder			Navn	Antal	Kl.	St.		
Oktober 15	Hedega Holmgaard (gløymand)		3	85	Sandnes 7	240	Kjerschow	New York	United States	18	174	til sin mand
"	"		2	84	Spinnel 12	24	"	"	"	"	174	til slekt.
"	"		2	78	Stensborg 17	200	Benneth	Bassø	Carolina	16	250	til slekt.
"	"		1	88	Morchelt 33	100	Kjerschow	Pennington	United States	18	207	h.p.
"	"		1	88	Botof. K.B.L.	-	My Roffe	Bassø	Carolina	16	200	Arbeidsløst
"	"		2	92	St. Olav 21	100	Kjerschow	New York	United States	18	84	til slekt.
"	"		2	88	Hammer 7	80	Elde	Oregon	Here	19	300	h.p.
"	"		1	88	Andersbath 17	80	"	"	"	"	380	"
"	"		1	91	Arnkum 44	40	Kjerschow	Chicago	United States	18	234	til sin mand
"	"		1	91	Fridtjof 7	150	"	New York	"	"	234	til sin mand
"	"		1	87	Spinnel	-	"	"	"	"	234	til sin mand
"	"		1	93	Vassan 14	40	"	"	"	"	234	til sin mand
"	"		1	86	"	100	"	"	"	"	100	"

Oslo politidistrikt, SAO/A-10085/E/Ee/Eef/L0029: Emigrantprotokoll, 1910-1913, s. 1

1909 – 55 ganger, 1910 – 66, 1911- 45, og i 1912 - 30 ganger. «Direkte til Amerika». «De praktige moderne og komfortable Dobbeltskrudampere «Oscar II» «Hellig Olav» United States» og «C.F.Tietgen» avgaar fra Christiania og Christiansand direkte til New York» o.s.v.....

SS United States (1903) of the Scandinavian-American Line.

De tre første skipene som var nevnt i annonsen var alle moderne søsterskip. Bygget av Alexander Stephen & Sons, Ltd., Glasgow, Skottland, for å settes inn i passasjertrafikk til Nord-Europa. Nærmere bestemt: København-Oslo-New York.

Skipet som søstrene dro med hette altså DS United States. Det var plass til: 130 passasjerer på første klasse, 140 på andre, og 900 på tredje. Byggeåret var 1903, og det gikk fram og tilbake over Atlanterhavet i 30 år før det ble tatt ut av tjeneste i 1934, og hugget opp til spiker(?) året etter.

United States (også kalt SS USA) og søsterskipene *Hellig Olav* og *Oscar II* var tre staselige skip den gang, To master og en trakt (skorstein), som bildet viser. Tonnasje: 10.095. Dimensjoner: 500 fot lang og 58 fot bred. Skipene hadde «Twin-skrue», d.v.s. de var utstyrt med to propeller som arbeidet uavhengig av hverandre. På denne måten kunne de manøvreres bedre.

Motoren var av typen «Trippel ekspansjonsmotor», en type dampmaskin med tre sylindere av forskjellig størrelse. Prinsippet bak en slik motor var å utnytte dampens ekspansjon i tre trinn for å øke effektiviteten og bli mer økonomiske i bruk, sammenlignet med en enkel dampmaskin. Maks hastighet var på 16 knop. Det var mye den gang, så en tur over dammen ble tilbakelagt på ca 9-10 dager.

Passasjerer som spiller shuffleboard på øvre promenadedekk på SS USA. Skandinavia-New York direkte

Da SS USA ankom New York, måtte det ankre opp utenfor havneområdet Narrows. I Lower Bay, det som ble kalt New York Quarantine Station. Og der måtte det ligge til inspektørene fra «The Public Health Service» (den offentlige helsetjenesten) kom om bord for å undersøke passasjerene. Etter at de besto inspeksjonen, dvs. at det ble slått fast at det ikke fantes tydelig utbrudd av smittsom sykdom om bord på skipet, fikk det lov å seile videre opp til Upper Bay.

Her ble de møtt av en ny båt, «*The Immigrant*» med nye inspektører ombord. De hadde som oppgave å møte alle innkommende linjeskip, men bare sjekke passasjerene på første og andre klasse. De som krevde en mer nøye og detaljert undersøkelse

Ellis Island, som ligger ved munningen av Hudson River mellom New York og New Jersey, var en viktig innvandringsstasjon for USA på 1900-tallet¹. Det var i 1890 at Kongressen bevilget 75 000 dollar for å bygge en immigrasjonsstasjon på Ellis Island. To år etter ble Ellis Island offisielt åpnet.

Men bare fem år gikk før brann ødela bygningene på Ellis Island, inkludert registreringer av innvandrere, som var datert helt tilbake til 1840. Derfor er det i ettertid vanskelig å finne navnene på emigrantene som gikk i land på Ellis Island i denne perioden.

Heldigvis ble ingen personer skadet, og alle ble trygt evakuert fra øya. Det tok tre nye år før den nye hovedbygningen ble åpnet til en kostnad på 1,5 millioner dollar (1900). Denne står fortsatt på øya. Og immigrantstrømmen bare økte etter dette året. I

For dere som ikke har vært så ivrige i å studere kartet over havneområdet i og ved New York. Det består i hovedsak av to områder: Lower og Upper Bay, og i skillet mellom ligger Narrows, en trang passasje mellom Staten Island og Brooklyn. Grenselinjen mellom de to statene New York og New Jersey går gjennom Upper Bay og følger videre Hudson River nordover.

Liberty Island og Ellis Island ligger ikke, som mange tror, i New York, men i staten New Jersey.

1907 hadde Ellis Island det høyeste antall innvandrere ankomster (Omtrent 1,25 millioner).

Fem tusen seks hundre passerte gjennom Ellis Island siste påskedag 1913. Og det er ikke noe uvanlig tall. Fem hundre og tjuefem personer er ansatt på øya, og i tillegg medisinsk personell som utgjør hundre eller flere andre ansatte innenfor den offentlige helsetjenesten (Public Health Service)

ble beordret videre til Ellis Island sammen med reisende på tredje klasse.

De andre ble dimittert på kaien, etter å ha bestått tilleggsinspeksjonen av Handels- og arbeidsdepartementet. Men søstrene fikk ikke gå i land ennå. De ble stoppet på kaien, og geleidet om bord i en ferge sammen med ca 700 andre passasjerer.

Fergen tok dem med videre til Ellis Island for flere undersøkelser. De ble fylt helt opp, så trengselen om bord var stor. Og dessuten var mange spente og nervøse. Ville de slippe gjennom kontrollen på øya og få lov å starte på ferden videre? Mens andre tok det hele med stoisk ro og bare så forventningsfullt over på de høye bygningene på Manhattan. Her kunne de også beundre den enorme Frihetsgudinnen på øya Liberty Island like ved.

Tenk dere hvordan det må ha vært på denne øya mens de ventet på alle de medisinske undersøkelser og juridiske intervjuer de måtte gjennom før de fikk lov til å gå i land i USA. Det sies at den gjennomsnittlige innvandre- ren tilbrakte tre til fem timer på Ellis Island.

Det første de to søstrene måtte i det de forlot fergen, var å gå på *Linjen*. De måtte stille seg i en kø foran noen leger. Disse luket ut alle som hadde en mental eller fysisk defekt. Disse ble bare ført videre inn i de medisinske undersøkelsesrommene for flere undersøkelser. De som hadde behov for øyeblikkelig medisinsk eller kirurgisk behandling av en eller annen grunn, ble overført til sykehuset. De kunne f.eks. ha tuberkulose, parasit- tiske hodebunnssykdommer, psykiske lidelser og trakom.

Flere ferger har lagt til kai ved hoved- bygningen på Ellis Island, og passa- sjerene er på tur til å gå i land.

*Fergene spilte en viktig rolle i transporten av innvandrere til og fra øya. Ombordstigning på fergen **Tender** som tok med nye innvandrere bort fra dampskipsselskapets havn i New York og fraktet dem til kai på Ellis Island. Den store bygningen i bakgrunnen er det nye sykehuset som nettopp ble åpnet.*

Den medisinske inspeksjonen var ganske omfattende. Det var ikke lov å la fysiske og psykiske dårlige utlendinger komme inn i landet, Søstrene fikk vite at de som var så uheldige, fikk utdelt et slags sertifikat som adresserte de videre til tre ulike avdelinger:

- **A** omfattet de som hadde en spesifisert defekt eller sykdom. I denne klassen var

idioter, imbesille, epileptikere, svake, sinnssyke og de som var smittet av en farlig eller avskyelig smittsom sykdom. Slike personer ble ekskludert automatisk.

- **B** omfattet forhold som ikke var nevnt under A, men der det var fare for at vedkommende kunne bli en offentlig belastning, hvis han eller hun selv ikke var i stand til å tjene til livets opphold.
- **C** omfattet andre defekte og syke tilstander som ikke kunne plasseres i A eller B, men som likevel måtte attesteres til utlendingsmyndighetene.

Ellis Island var en travel øy. Alle menneskeraser og menneskeforhold kom sammen her og tilpasset seg mer eller mindre vennskapelig til hverandre. Men barna, uten felles bånd av rase, språk eller religion, lekte sammen, og var kanskje mer lykkelig nettopp av den grunn.

Hovedimmigrasjonsbygningen på Ellis Island

Men i alt dette hastende hastverket og den tilsynelatende forvirringen, i all språkets babel, spenningen og redselen og undringen til de tusener av nyankomne, og i alle de mangfoldige og endeløse detaljene som utgjorde innvandringsanlegget, var det et system, stille, årvåkent, raskt og effektivt.

Ellis Island var opprinnelig en liten øy. På denne øya lå selve innvandringsstasjonen.

Men de trengte mer plass, og derfor ble det på hver side bygd ut to kunstige øyer. På den ene lå det allmenne sykehuset, og på det andre lå sykehuset for smittsomme sykdommer, delt i separate bygninger.

Immigrantsykehuset på Ellis Island

Hvert sykehus hadde plass til nærmere 200 pasienter samtidig, og var vanligvis ganske fullt. Det var bygd kun for innvandrere, og driften av sykehuset ble finansiert av dampskipsselskapene som kom med de ulike innvandrerne. Pasienter bokstavelig talt fra de fjerneste hjørner av jorden møttes her.

En polsk mor holder babyen opp til legen

Her ble sjeldne tropiske sykdommer, uvanlige indre lidelser, og merkelige hudlidelser, tatt hånd om. Mangfoldet av smittsomme sykdommer var ikke uvanlig, og legene måtte derfor ha ekstreme diagnostiske ferdigheter. I regnskapsåret 1911 ble over 6000 tilfeller behandlet på sykehuset.

Vi må gå ut fra at søstrene slapp å få et spesielt sertifikatstempel i papirene, men fikk bestått i den medisinske seksjonen. De ble ført videre, sammen med de andre fra lekteren som ikke ble avvist, til etasjen over for mer avhør. Disse inspektørene fra utlendingsmyndighetene stilte de samme spørsmålene som de ble pålagt å svare på før de gikk om bord i skipet: - navn, alder, destinasjon, rase, fødsel, siste bosted, yrke, helsetilstand, nærmeste slektning eller venn i det gamle landet, som betalte billetten, vært i USA før, om noen gang i fengsel, enten en polygamist eller anarkist, om de kom under noen kontraktsarbeidsordning, og personlige identifikasjonsmerker som høyde, og farge på øyne og hår. Eventuelle avvik i svarene ble notert. Søstrene måtte også vise hvor mye penger de hadde med.

Alle de andre som ikke besvarte disse spørsmålene tilfredsstillende eller som hadde legerklæringer i klasse A eller B, de skulle deporteres. De ble holdt på Ellis Island til fartøyet de kom med var klart for hjemreise. Mens de ventet hadde utlendingen rett til å klage til kommisjonæren for havnen, fra ham til innvandringskommisæreren, og deretter til handels- og arbeidsministeren.

Vi vet at søstrene fikk passere denne siste kontrollposten, og dermed kunne de endelig starte på siste etappe på reisen. De ble sendt til "New York-rommet" der innvandrerne ventet på venner eller andre ansvarlige som kom for å hente dem. De som hadde møtt opp ute på øya. Gjenforeningen av familier, de gamle som kom for å bo i hjemmet til barna som dro i forveien, pionerbarna. Gjensynet og gjenforeningene med venner, slektninger og elskere var for mange dramatisk og uhemmet. Her fikk en god innsikt i menneskets natur, umaskert og uhemmet.

På reisen over havet ble søstrene kjent med ei ung jente og hennes godt voksne mor. De to ble møtt av den eldre søsteren som kom til

landet for to år siden. Hun var blek, nervøs og kledd i New York-drakt: de to andre hadde strålende kinn og var kledd i kjoler som bar tydelig preg av at de kom fra et norsk bondesamfunn og aldri hadde sett havet før de steg om bord i skipet, og med all den uvi-tenhet og sjenanse de bar med seg.

Immigrantfamiliens første fotografi tatt på Ellis Island

Men søstrene ble ikke hentet av noen her. De måtte dra videre uten slik hjelp. De ble sendt til *jernbanerommet*, sammen med alle andre innvandrerne som ikke skulle til New York City. Her vekslet de pengene sine mot amerikanske dollar, og kjøpte jernbanebillettene sine under nøye tilsyn. Bagasjen deres ble også sjekket.

I dette rommet var det egen telegraf og postkontor, og her kunne de kjøpe seg en lunsj. Maten stod utstilt i glassmontre og klar for å inntas. Sigarer, kaker og frukt var også å få. Spesialagenter passet på at alle kjøpte en lunsj som stod i forhold til størrelsen på familien og lengden på reisen.

Snart satt de på toget til Argyll i Wisconsin. Og vi vet at søstrene kom velberget fram til de som ventet på dem der.

Kilde: Immigrants Going Through Ellis Island in 1913 [Immigrants Going Through Ellis Island \(ggarchives.com\)](http://immigrantsgoingthroughellisland.org/) av dr. Alfred C. Reed, U. S. Public Health Service, Ellis Island

Siste sia - Venneforeningen og Museet

Aktiviteter høst/vinter 2024

Slektsverksted på Statsarkivet i Hamar

Tirsdager kl. 11-17 i perioden 24.september – 26.november

Venneforeningens Slektsforskerkvelder på museet

Vi stiller opp på Museet etter avtale, kl. 18-20

Alle er velkomne til å avtale tid.

- Mullah Sigurd i Kirka 25.september
- ASANOR konferanse 3.-5.oktober (3.okt kl 14.30-19.00 NUM, 4.-5. okt. HiNN)
- Halloween 31.oktober kl 16.30-19.30

Bli med på en Halloween-feiring utenom det vanlige for hele familien. Følg stien i friluftsmuseet på Utvandermuseet, gå trick or treat og møt på spennende aktiviteter i historiske omgivelser. Arrangementet passer for aldersgruppen 4 til 100 år.

Temamøter kommer i 2025:

- Ingrid Semmingsen fra Stange –Fagseminar på dagtid og temakveld på Søndre Gaustad og Ringnes
- De første som dro fra Innlandet
- De Zee Ploeg

Den nye utstillingen - **Ukjent landskap** - kommer også i 2025